

maals op den voorgond geschoven. Het zal een nieuwe wereld niet alleen, maar tegelijk een nieuwe wereldorde zijn, en in-gevolge die nieuwe wereldorde zal al wat scheiding maakte tusschen God en zijn verlossers, ten eeuwigdure overwonnen en weggevalen zijn.

Dr. A. K.

„Help ons, o God, ter oorzaak van de eer uws naams.“

Help ons, o God onzes heils, ter oorzaak van de eer uws naams; en red ons, en doe verzoening over onze zonden, om uws naams wille.
Psalm LXXIX:9.

Als een kind van God in een boze zonde viel, en dit komt in 't publiek uit, dan treft hem de schimp en de smaad van de kinderen der wereld, en spotten ze met de quasi-godsfrucht die nu zoo jammerlijk aan de kaak kwam. Niet hem alleen die viel treft dan de spot en de be-laching, maar de van God verveemde wereld hooft dan bovendien dien schijn-God, die zoo hoog scheen vereerd te worden, en nu bleek alleen in het zelfbedrog van den vromen son-daar te bestaan.

Het onderscheid spreekt zoo sterk, of een vrome in het verborgen zondigt, door een boezem-zonde, die hij nog nooit wist uit te bannen, dan wel of zijn zondige misstap uitkomt.

Ging zijn zonde in de stilte toe, zodat de wereld er niet van hoorde, dan blijft hij de vrome man, en de wereld licht wel om zijn over-dreven vroomheidsheft, maar kan hem in zijn vroom bestaan toch niet aantasten. Doch gaat 't anders toe, zoo dat de vrome er met zijn zonde inloopt en voor het publiek te schande wordt, dan kan de wereld den lust niet weerstaan, om zijn vroomheid belachelijk te maken, en hem, als ware het, te pronk te stellen voor de alle vroomheid minachende schare.

Ergat dan in den wereldschen kring een half gejuich op, dat men dien hinderlijk vromen man er nu toch eindelijk over heeft, en met die onheilige vreugd over wat aan dien vrome over-viel, paart zich dan vaak een nog onheiliger gewaarwording, dat al die, quasi-vroomheid toch welbeziens niets dan vroom vertoon was, en dat die God, waarin die vrome altoos roemde, toch eigenlijk niet anders bestond dan in zijn verbeelding.

Ge behoef, om u hiervan te vergewissen, niet eens de publieke spotters te beluisteren, ook in de meer bezadigde wereldsche kringen, is dat lachen om de vroomheid der quasi-vromen even gewoon. De wereld kan zelfs de eenigszins merk-bare uiting van besliste vroomheid niet verdra-gen. Ze roelt er zich door gehinderd. En ze kan niet rusten, eer ze bij jong en oud in haar eigen kring den apothet heeft opgewekt, om al dat vrome gedoe op de kaak te stellen. Men wil, nu ja, wel niet goddeloos zijn, maar al dat praten over de religie kan men niet velen. Daar ergert men zich aan. Binaf zijn is genoeg, en de religie acht men overvloedige wereldje.

Oppervlakkig bezien zou men daarom allicht vragen, waarom God de Heere de zonde waarin zijn kind valt, niet liever verbergt, zodat de wereld er niets van merkt. Doch juist dat kan en mag niet. Dan toch volhardt de onheilige in zijn verborgen zonde. Zijn geestelijke krachtheid blijft aanhouden. En zoo dit in den vromen kring bij velen alzo toe gaat, loopt 't ten slotte uit op den jammerlijken toestand, dat het zedelijk kwaad in den vromen kring hand over hand toeneemt, en ten slotte heel den kring vergiftigt.

Zie 't aan Israël

Israël had de heiligheden op Sion van zijn God ontvangen, maar de uiterlijke waarneming van het heilige in den tempel had 't zedelijk bederf niet gestuit. Onder den vromen schijn nam veeleer de onzalige zonde hand over hand toe. Ten slotte heeft Jezus zelf met de geestelijken den tempel van het ingeslopen bederf moeten zuiveren, en ten leste aan zijn jongeren den val van den tempel moeten aan-zeggen.

Van daar de noodzakelijkheid, dat 't zondige in het volksleven toch ten slotte op in 't oog loopende wijze door God gestraft worde. Dan komt door de straf de zonde aan 't licht. En juist dit lukt dan wel den spot der onheilige wereld uit, maar die hoer en bespotting is dan het natuurlijke, maar binnere genesmiddel, waardoor God de Heere zijn verkoren volk weer naar het heilige pad terugroept.

Dit toch is het bange, dat de zonde waarin de vrome valt, zoo ze uitkomt, niet alleen hem met smaad overdekt, maar ook zijn God doet smaden.

De heidensche volken, met hun priesters, hebben er in gebreke, als ze merken hoe Israël zijn God verzaakte, en hoe 't om zijn zonde in leed en jammer verzonk. En wat zoo eeuw na eeuw Israël ten hoer werd, komt in het gewone leven onder ons nog dagelijks voor. De wereld kan de vromen niet zetten, ze bespiedt ze, of ze niet in hun zonde te vangen zij, en merkt de wereld dat een vroom gezin in 't onheilige doch vervalt, dan treunt ze hier-niet over, doch geniet ze er veeleer in. Ze kon die sterk uitkomende vroomheid niet verdragen. En nu ze dan toch eindelijk merkt, hoe onwaar dat vrome spel was, nu groeit ze in dit nigtijden van den vromen, en voelt zich in haar hekel aan al dat vrome gedoe gerechtvaardigd.

Voor wat schijnvroomheid was, deert dit niet. Hoe meer schijnvroomheid door de wereld ont-maskeerd wordt, hoe beter. Die schijnvroomheid is toch niet anders dan vertoon, dat eer lare-zeeke gewoonte is, dan dat 't vuur des Geestes er in tintelen zou.

Van dat schijnvrome gewaagt de Psalmist dan ook niet. Wie hier tot hun God roepen zijn wel waarlijk kinderen Gods, kinderen Gods die in zonde vielen, en om hun zonde door hun God zwaar gekastijd zijn, en nu in jammer on-dolen, maar die 't in die afdoeling van hun God niet kunnen nithouden, omdat ze voelen hoe niet zij alleen er onder lijden, maar hoe ook de naam van hun God om hunneft wel gelas-terd wordt door de kinderen der wereld. En dit nu doet den kinderen Gods aan hun ziele pijn. Ze leden er onder, dat zij zelve om hun zonde smaad ervoeren. Ze leden er eveneens onder, dat hun God hen geestelijk voor hun zonde strafte, maar wat hen ten slotte toch 't diepst zeer in hun ziele deed, is wat ze voor oogen zagen en op alle manier merkten, en dit is, dat de wereld om hunneft wel hun God nog bitterder hoort.

Ze voelen het, dat God hen moet straffen,

om hem met hun zonde te doen breken. Ze verstaan het, dat de toorn Gods over hen komt. Maar nu de wereld hen lijden ziet, en daaruit juicht, en nu driestweg 't uitroept, dat hun God een machteloos God is, die zijn volk niet ut-redden kan, nu wordt 't hun al te hang aan de ziele, want nu ontvaaren ze hoe ook hun God om hunneft wel gesmaad wordt. En vandaar nu de zielekreet: „O God, gedenk onze vorige misdaden niet.“ Haast u, laat uw barmhartig-heden ons vóórkomen. Help ons, o God onzes heils, ter oorzaak van de eer uws naams, en red ons, en doe verzoening over onze zonden, om uws naams wille. Waarom zouden de heidenen zeggen: „Waar is hun God?“

Dit nu is, als lijden en tegenspoed Gods kind overmant, en de wereld bespot er hem om, de echt vrome zielsluiting, die den vrede in de ziele doet terugkeeren.

Wie in zulk een lijden schier ondergaat, voelt zelf, hoe 't zijn overtreding en zijn zonde is, die in dit lange lijden de bestraffing van zijn God heeft uitgelokt, en hij gevoelt er bij, hoe die bittere bestraffing niet kon uitblijven, en hoe ze al aanstonds 't berouw in hem wakker maakte, en hem weer in heiliger stemming bracht. Ten deele zelfs kan hij zijn God danken, dat hij hem niet aan zich zelf overliet, maar op zijn doelpad gestuit heeft.

Doch nu grijpt hem allengs een geheel ander gewaarwording aan. Niet alleen toch dat het lijden hem achtervolgt, en dat hij voelt hoe dit hem goed doet en heiligt, maar telkens ontwaart hij opnieuw, hoe de wereld dit merkt, zelfs geniet in zijn leed, en er uit afleidt, hoe 't juist Gods kinderen zijn, die 't bangst worden aangegepen.

Zoo keert de wereld zich niet alleen tegen hem, maar ten leste nog bitterder tegen hun God, en ze merken 't gedurig op nieuw, hoe hun God en om hun zonde en om hun lijden in de eere zijns naams door de onheilige wereld ge-krakt wordt.

Van tweelei aard wordt nu de bangheid, die de ziel van Gods gevallen kind vermeestert. Hij lijdt zelf in het leed der straffen, die zijn God noodig voor hem keurt, maar ten slotte lijdt hij nog bangter om den smaad die om zijn wil tegen zijn God uitgaat. En juist dit laatste wordt hem nu 't bangste leed. Zelf wil hij lijden, want hij heeft 't verdiend, en zijn God bedocht niet anders dan om hem door die harde bestraffing van zijn zonde te verlossen. Doch nu roept zich hier de tweede jammer bij, dat om zijn zonde de wereld zijn God gaat lasteren. En dit is hem te veel, dat kan hij niet uithou-den, en vandaar zijn vurige en zijn laatste bede: „Help ons, o God onzes heils, doe 't om de eere uws Naams, red ons en doe verzoening over onze zonden om uws naams wille.“

Dr. A. K.

Amsterdam, 22 November 1918.

Van het booze opzet der socialistische leiders om door een staatsgreep zich meester te maken van de politieke macht in ons vaderland; een opzet, dat wanneer het gelukt ware, tot revolutie en burgerkrijg, tot hongersnood en de diepste ellende van ons volk zou geleid hebben; is door de krachtige houding der Regeering en de afdoende maatregelen, die zij nam, gelukkig niets gekomen. Al blijft, zoolang de revolutie-koorts Europa teistert, het gevaar nog altoos bestaan, dat de vlam naar ons land zal overslaan, toch kan zonder overdrifving gezegd worden, dat de lont, die Troelstra in het kruis wilde werpen, juist het omge-keerde gevolg heeft gehad. In plaats dat zijn revolutionair pogen weerklinkt rond bij ons volk, heeft het tot een machtige volksbeweging aanleiding gegeven, die toonde, hoe ons volk van dit revolutionair socialisme niets wil weten, nog altoos opkomt voor gezag en orde en met banden van de hechtste trouw zich aan onze Koningin verbonden voelt. Wat Jozef tot zijne broeders zeide: „hetgeen gijlieden ten kwade tegen mij hebt gedacht, dat heeft God ten goede gedacht“, geldt ook hier. Onze Christelijke arbeiders stonden onwrikbaar pal, en niet het minst aan hun cordaat optreden, — Troelstra zelf erkende dit op het Rotter-damsche congres, — is het te danken, dat de op touw gezette revolutie weer afgewimpeld moest worden. De burgerij, in plaats van zich door het dreigement van soldaten en arbeidersraden te laten intimideeren, vormde zelf in de voornaamste steden burgerwachten om de orde te handhaven. Vrijwilligers boden van alle zijden zich aan, en zelfs de soldaten, die nog enkele weken geleden aan 't muiten sloegen, verklaarden thans zich bereid de wapenen tegen de revolutionairen op te nemen. Adressen van trouw en aan-hankelijkheid stroomden de Koningin en de Regeering toe. Volksvergaderingen werden gehouden, waarin de geestdrift voor Vaderland en Vorstin hoog opvlamde en in heilige bezieling het Wilhelmus van Nassauwen weerklonk. Niet de roode vlag der revolutie, maar de Nederlandsche drie-kluur met den Oranjewipfel in top wapper-de van de huizen. En de grootsche be-weging op het Malieveld in Den Haag gehouden, was wel de meest spontane uiting van de liefde en trouw van ons volk voor onze Koningin. Voor haar, die in deze bange dagen wel niet het minst geleden zal hebben, moet dat oogenblik wel een rijk vergoeding hebben gebracht.

Zoo is door de genade Gods niet alleen het bange gevaar, dat ons dreigde, afge-wend, maar heeft dit gevaar juist gediend om te doen zien, hoe het drievoudig sner: „God, Nederland en Oranje“ nog hecht en vast is.

Voor deze uitkomst danken we in de eerste plaats den Heere, die ons land voor de rampen eener revolutie bewaarde. Naast Hem komt die dank toe aan onze Christelijke regeering, die zoo moedig en beslist, maar tevens zoo beleefdvol en voor-zichtig is opgetreden, dat zonder wapen-geweld of bloedvergieten het revolutionaire opzet in den kiem gesmoord is geworden. En ook nu weer bleek, hoe de Regeering daarbij haar bechtsten steun vond in ons Christelijk volkdeel, dat weer als één man optrok onder de leuze van Groen van Prinsterer: Tegen de Revolutie het Evan-gelie.

Maar al is het gevaar afgewend, toch mag de ernstige les, die in deze geschie-den is ligt, door ons Christenvolk niet ver-geten worden. Het Socialisme had door zijn schitterende beloften het hart van menig, ontvreemde verlok. Gevaar voor onzen Staat scheen van dit Socialisme, dat in het Parlement zoo mak en tam optrad, niet meer te duchten. Men begon reeds aan de gedachte te wennen, dat Troelstra als Minister zou optreden, en hoopte, ook al sprak men dit niet openlijk uit, dat hij de man zou blijken, die met krach-tige hand de sociale hervormingen zou tot stand brengen, waarop onze arbeiders wachtten. Het Socialisme was de kwajongensjaren te boven gekomen, het had zijn revolutionair karakter afgelegd en was een fatsoenlijke staatspartij geworden, die alleen langs wettigen weg haar doel-einden zou trachten te bereiken.

Thans is wel gebleken, hoe onder die omgehagen schapenvacht de wolvenaar-d is gebleven. Zoodra het Socialisme met geweld zich in Duitschland van de staats-macht had meester gemaakt, meende Troelstra ook in ons land dit voorbeeld te kunnen volgen. Hij droomde zich reeds President van een socialistische republiek. En toen de aanslag mislukte, erkende hij openlijk op het Congres te Rotterdam, dat diep in het hart van elk socialist de begeerte naar de revolutie leeft, en werd hij daarbij uitbundig toegejuicht. Dat hij thans den afstocht blies, was niet, omdat hij bij kalmer bezinning had ingezien, dat zijn opzet misdadig was, maar alleen omdat de tijdsomstandigheden hem niet gunstig waren. Als staatsman had hij zich vergist, maar van boetedoening was geen sprake.

Moge daarom deze les door ons volk in gedachtenis worden gehouden. Ook wan-neer straks bij een nieuwe stembus het Socialisme met zoet vogelaarsgefluit weer de arbeiders aan zijn kant tracht te krijgen. Hoe noodig ook de sociale hervormingen zijn, waarop ons volk wacht, wie daardoor zijn verlokken laat om op het Socialisme te steunen, geeft zijn Christelijk beginsel prijs.

De bededag.

We waardeerden het zeer, dat onze Regeering zich tot de verschillende Kerke-nootschappen in ons vaderland richtte om op 28 November een algemeen bededag te houden, waartoe ook van Regeerings-zijde zal worden meegewerkt door op dien dag degenen, die in 's lands dienst zijn, vrijaf te geven, opdat zoo veel mogelijk heel het volk aan dien bidstond deel zal kunnen nemen.

Ofschoon onze Kerken reeds verleden week op verzoek der Classis 's-Gravenhage zulk een bidstond in de week hebben ge-houden, is er zeker geen enkele reden, waarom ze niet, nu dit verzoek der Regeering kwam, opnieuw een bidstond zouden houden. Terecht heeft de „Standaard“ opgemerkt, dat in deze ernstige tijden er zelfs geen bezwaar tegen zou bestaan, wanneer elke week de gemeente in haar bedehuizen sádmkwam om Gods bescherming over ons vaderland af te smeeken. Al is het dreigende gevaar van een socialistische revolutie thans afgewend, toch is er reden genoeg om een bidstond te houden. Er kan gedacht worden door ons volk, dat de oorlog, die zoo schrikkelijke ellende over de wereld bracht, thans geëindigd is, en voor de genade Gods, die ons land het voorrecht schonk buiten dien oorlog te blijven. Gedankt ook, dat de rust na de felle spanning, die het opzet der revolutionairen te weeg bracht, weer hersteld is ge-worden. Maar niet minder is er oorzaak om God den Heere te bidden, dat Hij ook verder ons land beware voor nationale rampen in de toekomst. We leven in een tijd, die zoo vol verandering is, dat we geen dag zeker zijn, wat morgen kan ge-schieden. En bovenal mag er wel een vurig gebed opgaan, dat God de Heere de epidemische krankheid, waarmede ons volk zoo zwaar bezocht wordt en die zoo menig gezin in rouw dompelt, van ons wegneme.

Het derde eeuwfeest der Dordtsche Synode.

De Nationale Synode, die 16 November 1618 saamkwam in de Schuttersdoelen te Dordrecht, is wel de meest luisterrijke onzer Nationale Synodes geweest. Ze werd niet alleen bijgewoond door de afgevaardigden van onze Nederlandsche Kerken en Hoo-gescholen, maar ook door de uitnemend-ste theologen uit de Gereformeerde Kerken in het buitenland, uit Engeland, uit Duitsch-land en uit Zwitserland, die op uitnodig-ing van de Generale Staten door hun Overheid hierheen waren gezonden, opdat met gemeen overleg van heel de Gerefor-meerde Christenheid de beslissing over het ernstige geschil, dat in den boezem der Gereformeerde kerken van Nederland gerezen was, zou genomen worden. Alleen de Ge-reformeerde Kerken in Frankrijk ontbraken, omdat de Koning van Frankrijk, die aan de zijde van Oldenbarnevelt stond, hun afge-vaardigden niet wilde laten gaan, maar anders waren alle Gereformeerde Kerken verte-genwoordigd. Tot op zekere hoogte kan de Dordtsche synode dan ook het eenige oecumenische Concilie worden genoemd, dat door de Gereformeerde Kerken is ge-houden. Het ideaal, dat Calvijn reeds voor oogen zweefde, dat de Gereformeerde Kerken niet in nationale landskerken zouden op-gaan, maar haar eenheid zouden openba-ren door saam te komen in een algemeen concilie, is te Dordt alleen gerealiseerd. Het werd diep gevoeld, dat de beslissing over een zoo ingrijpend leverschil niet door één nationale Kerk, maar door alle Gereformeerde Kerken saam moest wor-den genomen. Ook de Fransche Gerefor-

meerde Kerken, al waren zij op de Synode niet vertegenwoordigd, hebben later op hare synode te Alex hare volle instem-ming met de beslissing te Dordt genomen betuigd. De eenheid der Gereformeerde Kerken is nooit schitterender dan op de Synode van Dordt gebleken.

Nadat de Synode onder leiding van haar uitnemenden voorzitter Johannes Bogerman haren arbeid had aangevangen, begon zij met de voornaamste leiders der Remon-stranten voor haar vierschaar te dagen, op-dat deze nu hun afwijkende gevoelens van de Gereformeerde belijdenis vrijelijk aan de Synode zouden voorstellen en verdedi-gen, en de Synode dan, zooals elk harer leden bij eede beloofde, over deze ge-voelens alleen uit de Heilige Schrift en niet naar eenige menselijke geschriften zou oordeelen. In plaats dat de geachteerden aan dezen eisch voldeden, begonnen zij met eerst de wettigheid der Synode te betwisten, verklaarden zij alleen te zijn gekomen om een conferentie te houden en voerden zij een eindeloze obstructie om den arbeid der Synode onmogelijk te maken. Ze traden op met een hooghartig-heid, die zelfs aan de buitenlandsche God-geleerden aanstoot gaf. Ze vormden een soort anti-Synode, met een eigen bestuur, wilden aan de Synode de wet voorschrijven en gedroegen zich, alsof zij nog heer en meester waren. Tot een strijd over het principieele geding kon het daardoor niet komen. Een hartverheffend schouw-spel hooft deze strijd, die in allerlei ge-kibbel over formeele quaesties onttaarde, dan ook niet. Eindelijk was het geduld der Synode uitgeput, en in de zitting van 16 Januari werden de Remonstranten uit de Synode weggezonden — het was wel het meest dramatische oogenblik van de Synode — en besloot de Synode om de gevoelens der Remonstranten uit de door hen uitgegeven geschriften op te maken en deze aan Gods Woord te toetsen. Twee maanden lang heeft de Synode aan dezen arbeid besteed. Toen de verschillende col-leges of commissies, waarin de Synode verdeeld was, hun oordeelvellingen in-leverden, bleek dat allen, zowel de buiten-landsche als de binnenlandsche theologen, eenparig het gevoelen der Remonstranten veroordeelden. Het Remonstrantisme was daarmede van zelf uit de Kerk verbannen en het Calvinisme had de zegepraal behaald.

De Synode heeft echter meer gedaan dan het Remonstrantisme te veroordeelen. Zij heeft ook in de Canones of leerregels, door haar opgesteld, een kostelijke uiteen-zetting gegeven van wat de Gereformeerde Kerken omtrent de leerstukken, die door de Remonstranten waren aangevallen, be-leiden. Ze deed dat met vermindering van alle hardheid en eenzijdigheid. Ze deed het niet in dorre termen van scholastische geleerdheid, maar in warme en bezielende geloofstaal. Ze heeft geworsteld om even-zeer de volle soevereiniteit Gods te hand-haven, als om aan den mensch de volle verantwoordelijkheid te laten van zijn on-geloof. Wie van de „harde leer van Dordt“ spreekt, heeft deze Canones nooit gelezen. Zij zijn een hymne der aanbidding voor de oneindige barmhartigheid Gods, die de zijnen van eeuwigheid af lief heeft gehad, die Zijn eengeboren Zoon voor hen ten offer bracht aan het kruis, die door Zijn Heiligen Geest hen de bekeering en ver-lossing schenkt en die ze bij de verworvene verlossing tot het einde huns levens be-waart. Merle d'Aubigné heeft volkomen terecht gezegd, dat de Synode van Dordt de schoonste en meest volledige getuigenis, die het ooit aan menschen gegrund was uit te brengen, aan de genade Gods in Christus heeft geschonken.

Zoo kon de Synode, na dezen arbeid verricht te hebben, op Hemelvaartsdag hare zittingen sluiten en vertrokken de buiten-landsche godgeleerden weer naar hun vader-land. De binnenlandsche afgevaardigden hielden nog enkele nazittingen, waarin o.a. de Kerkenorde werd vastgesteld, die twee eeuwen lang voor onze Kerken heeft ge-dolen.

De Synode van Dordt vormt zoo in het leven onzer Gereformeerde Kerken een hoogtepunt, dat noch vóór noch na dien tijd is overtroffen. Ze sluit in onze Kerken in Nederland een tijdperk vol twist en gevaar af, waardoor het Calvinisme met den ondergang bedreigd werd, en ze opent de gouden eeuw van ons volksbestaan.

Dat de Synode van Dordt, door degenen die van het Calvinisme afkeerig zijn, mis-kend, gesmaad en gelasterd wordt, behoeft ons niet te verwonderen. Toen een eeuw geleden het twonderdjarig gedachtenis-feest der Dordtsche Synode aanbrak, was het Schotsman, en hij alleen, die een eerezuil voor de Synode van Dordt oprichtte, en heel de vaderlandsche en kerkelijke pers goot fielen van toorn over hem uit. Het is een moedige teken, dat bij het driehonderdjarig gedenksticht de waardeering van de Synode van Dordt zoo zeer is toe-gesloten.

Toch blijft nog altoos de laster voort-gaan. Zelfs nu nog kan men hooren, dat de Remonstranten het opnamen voor de vrijheid van het geweten, en dat zij het echte Protestantisme verdedigden tegenover den geloofsdwang en de vervolgingszucht der Calvinisten. Alsof niet juist de Remon-stranten met geloofsvervolgving waren be-gonnen en alsof hun pogen om de Calvi-nisten uit de Kerk te verdrijven, een op-komen van de vrijheid van het geweten is geweest! De Calvinisten hebben de vrijheid van het geweten nooit aangetast. Ze wilden alleen niet, dat in de Gerefor-meerde Kerk een partij de macht in handen zou nemen, die lijnrecht tegen het grond-beginsel der Gereformeerde Kerk inging. Niet om de vrijheid van het geweten, maar om de leervrijheid in de Kerk ging de strijd. Voor ons Calvinisten is er zeker reden om God te danken voor wat Hij in de

Synode van Dordt aan onze Kerken en ons vaderland geschonken heeft.

De Synode van Dordt heeft de naïviteit van het geloof in Gods vrijmachtige genade tot krachtig mannelijk bewustzijn verhelderd. Zij heeft de vestingwerken van het Protes-tantisme versterkt tegenover de onder-mijnende kracht van een richting, die naar Rome terugleide.

Zij heeft, door de oorzaak van twist en scheuring weg te nemen, de eenheid in de Kerk en in de Staat hersteld. Tegenover het provincialisme, dat den band der zeven provincien dreigde te ontsoeren, heeft zij de nationale eenheid weer doen uitkomen.

En ze heeft, om ook daarop ten slotte te wijzen, door haar besluit in zake de nieuwe Bijbelvertaling om een nieuwe over-zetting der Schrift geschonken, die terecht het schoonste monument onzer taaleenheid is genoemd.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

IV.

Groen van Prinsterer heeft de Afscheiding nooit principieel veroordeeld, ook al heeft hij bij de Afscheiden Kerken zich niet aangesloten.

Het recht en de roeping van de ge-loovigen om zich los te maken van een Synodale organisatie, die door een onwet-tige daad aan de Kerken was opgelegd en die het leven der Kerk vergiftigde, is steeds door hem bepleit en verdedigd.

En evenmin was er sprake van, dat Groen een scheiding van de Synodale organisatie eerst dan geoorloofd zou hebben geacht, wanneer „al de belijders van het Evangelie als een eenig man zich daarmede solidair verklaard“, zooals Dr. Bronsveld als eisch stelde. Groen stelde daartegen-over (en we danken Prof. Fabius dat hij op dit citaat de aandacht vestigde): „Nooit is tot kerkherstel in tijden, gelijk wij thans beleven, iets wezenlijks verricht door hen, die gewacht hebben, totdat al de belijders als een eenig man, zich solidair verklaarden... Kerkherstel is voorbereid of tot stand gekomen, ook door één enkel man, die in den geest der martelaren, in den geest van een Huss of een Luther, uit plichtsbeseft, zeide of dacht: ik kan niet anders, ook al zou ik alleen staan; ook al dus sta ik niet alleen, want de Heer is met mij, en, ook in het bezwijken, over-win ik“ (Kerkelijk Leven, blz. 99 noot 3).

Maar al heeft Groen dus het recht tot scheiding veroordeeld, tegen de Afscheiding, zooals deze in 1834 bij ons heeft plaats gevonden, had hij wel zeer ernstige be-zwaren. Eer het tot een breuke kwam met het instituut, meende hij, moest eerst het volk behoorlijk worden voorbereid en inge-gelicht, en dan moest de beslissing vallen niet op een ondergeschikte quaestie, maar op een cardinal punt, waarvan het levensbelang voor ieder duidelijk was. Als voorbeeld, hoe zulk een scheiding moest plaats vinden, verwees hij telkens naar wat in Schotland onder leiding van Chalmers had plaats gevonden. Zijn grief tegen de Afscheiding was, niet, dat zij met de Synodale organisatie brak, maar dat de breuk niet genoegzaam was voorbereid en zij ontstaan was door strijd over een ondergeschikte quaestie. Hoezeer Groen dan ook toornde tegen de vervolging der Afscheidenen, telkens met nadruk uitsprak, dat hij hen als een deel der Gereformeerde gezindheid in ons Nederland erkende, en voor het vele goede, dat bij de Afscheiden Kerken gevonden werd, een open oog had, meende hij toch den strijd tot kerkherstel in de Hervormde Kerk te moeten blijven voortzetten.

Groen oordeelde dus zeker niet, dat de Hervormde Kerk, omdat naast en tegenover haar een gezuiverde Gereformeerde Kerk was komen te staan, daardoor een schijn-kerk geworden was.

Anders zou hij niet tot zijn dood zich bij deze Hervormde Kerk hebben aange-sloten, maar tot de Afscheiden Kerk zijn overgegaan.

Van een schijnkerk ware Groen geen lidmaat gebleven. We wijzen op dit voorbeeld van Groen, wiens gezag ook voor Prof. Fabius zoo hoog staat, om te doen zien, hoe voor-zichtig men moet wezen, met een Kerk niet te spoedig als een schijnkerk te veroordeelen.

Nu heeft de nieuwe poging tot kerk-herstel, die in 1886 is beproefd, zeker veel meer beantwoord aan de eischen, door Groen gesteld. Er was een jarenlange voor-bereiding aan deze actie voorgegaan om het volk, dat in de Hervormde Kerk was achtergebleven, op de zonde der Synodale organisatie te wijzen en het Gereformeerde leven weer te doen ontwaken. En toen de beslissing viel, geschiedde dit niet op een ondergeschikt punt, maar op een quaestie, die het levensbelang der Kerk raakte, n.l. de vraag, of men modernen tot het Avondmaal des Heeren mocht to-laten. Er kan, voor wie Groen's gedachten kent, dan ook geen twijfel over wezen, of Groen zou, wanneer hij toen nog leefde, evenals zijn vriend Elout van Soeterwoude dit deed, zich van harte bij deze poging tot Kerkherstel hebben aangesloten. Wat in 1886 geschiedde, was niet anders dan de uitwerking van het door Groen ge-teekende program.

Maar al is dat zoo, toch neemt dit niet weg, dat evenals bij de eerste poging tot Kerkherstel in 1834, Groen van Prinsterer en zijne vrienden met de Separatie niet zijn medegegaan, maar in de Her-vormde Kerk gebleven zijn, omdat zij nog hoopten de Kerk in de Kerk te herstellen, zoo ook, bij de tweede poging tot Kerkherstel in 1886, wederom een niet onbelangrijk deel der „Gereformeerde broeders“ onderleiding

van D
bezwaa
te gaa
genoot
moeten
de wij
tegenov
de bro
vervolg
was bij
scheen.
het ker
dienare
al spot
tegen
volgden
Koning
goeder
was
deze
welke
Groen
doen, t
dat bi
ganisati
men
al over
geoorlo
wil me
Groen
menten
werden,
bestrede
met het
16e eer
zwakkin
Protesta
van wa
Calvijn
niet te
waarnem
helaas a
Kerk he
krachtig
Groen
altroos v
uitgiving
in de l
sprake i
Maar
voor he
tegenove
gelooven
in 1886
in 1834
dat in
deel de
tot refor
en mee
moeten
Juist c
in ons o
dezer Ge
zeer ove
Al ku
anders
zondig i
reformati
moeten
ontrouw
Hoofd d
drieleerl
en het ko
te welig
Voorre
die vóór
behoorde
in dezel
geleefd
toen her
Prof. Fa
formeerde
cischen
vormde
en tot
alleen de
gevonden
ons niet
dat de r
ten op e
En al is
zonde in
hoorzaak
dan „oh
voor ons
moedige
nen, die
als eertij
In de t
deze broe
anders d
trouw, d
wandelen
breken di
verlaten
opgetoge
herstel di
hebben g
willig ing
is dus b
niet aan
En in
billijk te
dat deze
tot Kerk
komt, dan
even vij
organisati
als een
is binnen
onheilge
ongeloofv
weten van
Kerk alles
leven opk
der Kerk
de Kerk
de aloude
Ze dorste
blik, dat
zij opgesl
de Syno
hebben zij
In dat
schil met
de 16e ee

en
viteit
nade
derd.
rote-
der-
naar

st en
in de
over
even
ft zij
men.
lette
e de
over-
recht
theld

ding
heeft
niet

ge-
en
wet-
en
eeds

dat
dale
oben
het
nede
veld
gen-
gen-
dat
die).
relijk
richt
at al
ldair
heid
nkel
n, in
ther,
niet
er is
over-
t 3).
t tot
ling,
laats
be-
met
het
ge-
en-
nen
naar
het
Als
toest
wat
mers
de
de
en
een
roon
ging
druk
deel
ons
ede,
den
toch
inde

t de
over
Kerk
hijn-

geen

oen,
zoo
oor-
Kerk
te

kerk-
veel
door
oor-
aan
Kerk
der
het
ken,
dit
t op
Kerk
a tot
toe-
ten
of
ide,
ude
ging
Wat
dan
ge-

dit
erste
van
ratie
Her-
nog
len,
stel
deel
ding

van Dr. Hoedemaker en Dr. Van Ronkel bezwaren had om met de Doleantie mede te gaan en meende in het Hervormde genootschap den strijd voor Kerkherstel te moeten voortzetten. Zeker is er verschil in de wijze geweest, waarop deze mannen tegenover de Doleantie en waarop Groen tegenover de Separatie in 1834 optrad. Van de broedertrouw, waarmee Groen tegen de vervolging van de Afgescheidenen opkwam, was bij hen al zeer weinig sprake; veeleer scheen het, nadat eerst een zwak protest tegen het kerkelijk afmaken van zoovele getrouwe dienaren van Christus was gehoord, alsof al spoedig alle bitterheid zich keerde niet tegen de vervolgers, maar tegen de vervolgd, die uit trouw aan den wettigen Koning der Kerk de beroving hunner goederen te dragen hadden. En evenzo was er verschil in de gronden, waarmee deze broeders de Doleantie bestreden, en die welke Groen aanvoerde tegen de Separatie. Groen heeft nooit, gelijk deze broeders doen, tegenover de Afgescheidenen beweerd, dat breuke met een ongoddelijke organisatie nimmer goedgeoorloofd is, omdat men „de Kerk niet mag verlaten“, en al evenmin, dat Kerkherstel alleen dan geoorloofd is, wanneer heel de Kerk, of wil men, alle geloovigen medegingen. Groen heeft integendeel, wanneer zulke argumenten ook in zijn dagen wel gehoord werden, deze argumenten juist principieel bestreden, omdat ze lijnrecht in strijd zijn met het grootste werk der Reformatie in de 16e eeuw tot stand gekomen; een verzwakking en afbuiging van het echte Protestantische beginsel, een veroordeeling van wat een Luther, een Zwingli en een Calvijn hebben gedaan. Het valt dan ook niet te ontkennen, dat deze beginselen, waarmee men tegen de Doleantie optrad, helaas als een slaapdrank in de Hervormde Kerk hebben gewerkt en daardoor van een krachtige en bezielde actie, zoals bij Groen van Prinsterer en zijne vrienden altoos weer tegen de Synodale organisatie uitging, bij deze Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk helaas zoo weinig sprake is.

Maar al zijn we dus zeker niet blind voor het verschil in houding door Groen tegenover de Separatie en door deze broeders tegenover de Doleantie aangenomen, en al gelooven we, dat de weg tot Kerkherstel in 1886 ingeslagen, zuiverder was dan die in 1834, toch is er in zooverre gelijkheid, dat in beide gevallen een zeer belangrijk deel der Gereformeerden met de poging tot reformatie der Kerk niet is meegegaan en meende in de Hervormde Kerk te moeten blijven.

Just dit nu moet ons voorzichtig maken in ons oordeel niet alleen over de houding der Gereformeerde broeders, maar evenzeer over de Hervormde Kerk zelve.

Al kunnen wij op ons standpunt niet anders oordeelen, dan dat deze broeders zondig hebben gedaan door niet met de reformatie der Kerk mede te gaan, en al moeten wij wel telkens ben wijzen op hun ontrouw tegenover Christus, die alleen het Hoofd der Kerk mag zijn, toch mag daarbij drieërlei niet uit het oog worden verloren, en het komt ons voor, dat Prof. Fabius daarop te weinig gelet heeft.

Vooreerst, dat de ouderen onder ons, die vóór 1886 tot de Hervormde Kerk behoorden en daarin een ambt waarmaken, in dezelfde zonde als deze broeders hebben geleefd. De afgescheiden broeders hebben toen hetzelfde verwijt tot ons gericht, dat Prof. Fabius nu richt tegen de Gereformeerden in de Hervormde Kerk; ze eischen een evenzeer, dat wij ons van de Hervormde Kerk individueel zouden afscheiden en tot hen overkomen, omdat bij hen alleen de ware Gereformeerde Kerk werd gevonden. Toch is aan die roepstem door ons niet gehoor gegeven. We meenden, dat de reformatie der Kerk op een anderen weg moest gevonden worden. We hoorden op een herstel van de Kerk als geheel. En al is dit nu achteraf door ons als zonde ingezien, en al weten we, dat „gehoorsaamheid“ aan Gods Woord beter is dan „offranden“, toch moet, nu dit licht voor ons is opgegaan, door ons met lankmoedigheid geoordeeld worden over degenen, die in dezelfde dwaling verkeerden als eertijds wij.

In de tweede plaats staat de zaak voor deze broeders in hunne conscientie geheel anders, dan voor ons. Ze meenen ter goeder trouw, dat juist wij op een zondigen weg wandelen, omdat wij ter wille van de gebreken die aan haar kleefden, de moederkerk verlaten hebben, waarin we geboren en opgetogen waren, en dat we daardoor het herstel der moederkerk schier onmogelijk hebben gemaakt. Van een bewust en moedwillig ingaan tegen den wil des Heeren is dus bij hen geen sprake. Zij meenen niet anders te mogen doen.

En in de derde plaats mag men, om blijk te wezen, niet uit het oog verliezen, dat deze broeders, hoe zwak hun pogen tot Kerkherstel, zoodra als het op daden aankomt, dan ook moge wezen, toch principieel even vijandig staan tegenover de Synodale organisatie als wij. Ze veroordeelen haar als een onwettige macht, die in de Kerk is binnengeslopen. Ze toornen tegen de onheilzame vermenging van geloovigen en ongelooovigen in één Kerk. Ze willen niets weten van het valsche beginsel, dat in de Kerk alles moet nagisten wat in het volksleven opkomt. Ze eischen, dat de Belijdenis der Kerk weer in haar eere zal hersteld en de Kerk zelf gereorganiseerd zal worden naar de aloude Gereformeerde Kerkenordering. Ze dorsten en verlangen naar het oogenblik, dat de Kerk uit de gevangenis, waarin zij opgesloten zit, zal verlost worden. Met de Synodale organisatie vrede gesloten hebben zij dus niet.

In dat opzicht is er een principieel verschil met hetgeen bij de Reformatie van de 16e eeuw in de Roomsche Kerk is ge-

zien. De reformatische geinde partij, die in de Roomsche Kerk bleef, verzakte al meer en heeft zich geheel met het Roomsche dogma, zoals dit te Trente was aangenomen, vereenzelvigd. Dat heeft de Gereformeerde groep in de Hervormde Kerk niet gedaan. Ze gaf haar strijd tegen de Synodale organisatie niet op en blijft om kerkherstel roepen.

Dr. H. H. K.

Leerstafel.

J. C. RULLMANN, Dr. F. L. RUTGERS IN ZIJN LEVEN EN WERKEN GESCHETST. Drukkerij Libertas. 1918. Rotterdam.

IV.

De laatste van de zes Gemeenten, welke Dr. RUTGERS als predikant gediend heeft, is die der Nederl. Herv. te AMSTERDAM. Hij werd als zondagman den 1sten September van 1878 bevestigd door Dr. H. V. HOOGERHEIJL. „Deze“, aldus schrijft RULLMANN, „behoorde tot de ienische richting waarmee Dr. RUTGERS al spoedig in conflict zou komen“ (p. 71) en hij vertelt dan verder, dat de opleiding der aanstaande predikanten, waarmee ook RUTGERS sedert 1876, toen hij nog predikant te VISSINGEN was, zich had bezig gehouden, tot dit conflict met de ienische richting is geweest.

Bij alle waardeering, die ik voor het boek van Dr. RULLMANN heb, moet het mij toch van het hart, dat, wijl er reeds op p. 71 van een gereformeerde Universiteit wordt gesproken en eerst van p. 71 af over de opleiding als aanleiding tot Dr. RUTGERS' conflict met de ienischen, tegen de bedoeling van den Schrijver in, zijn lezer een minder juiste voorstelling van het verloop der gebeurtenissen zou kunnen krijgen.

In mijn voor twee jaar geboden referaat op de openbare vergadering te ROTTERDAM van de VERENIGING VOOR H. O., opgenomen in het JAARVERSLAG VAN 1917, heb ik nog eens uit de stukken aangevoerd, dat het denkbeeld eener Vrije Universiteit, in tegenstelling met onze, door de vrijzinnigheid overheerschte openbare Universiteiten, door Dr. A. KUYPER reeds in 1872 gepubliceerd is. Verder, dat hij daarbij aanvankelijk dacht aan een „Vrije Christelijke Universiteit“ en dat dit denkbeeld bij velen zijner kerkgenooten, die als Dr. J. H. GUNNING e. a., het Geloof in den Christus der Heilige Schriften als grondslag van het bestaan der Kerk en voor de vrijheid der wetenschap onmisbaar achtten, in stemming vond. Ik wees er verder op, dat dit denkbeeld in 1875 had verwezenlijkt kunnen worden wanneer de orthodoxie (het woord hier weer genomen in ruimen zin) toen de handen ineem had geslagen; dat die verwezenlijking uitsloot doordat de niet-Gereformeerde belijders van het Geloof in den Christus der Heilige Schriften voor een samenwerking, zoals Dr. GUNNING wilde, met hun Gereformeerde medebelijders van dat Geloof, ongeind bleken; en dat alsoo Dr. KUYPER in 1875 met een kleine groep zijner medestanders alleen kwam te staan. Nu heeft hij later wel steun en zelfs krachtigen steun gekregen bij Dr. RUTGERS, maar dit is eerst geschied na zijn bezoek in 1877 te „s-Hertogenbosch en dan wel in 1878, toen bij Dr. KUYPER en de zijnen het denkbeeld eener Vrije Christelijke, zich gewijnd had, tot dat eener Vrije Gereformeerde Universiteit, maar welk denkbeeld zij nog in October van dat jaar slechts poogden te verwezenlijken.

Na deze mijns inziens niet overbodige rectificatie kom ik thans tot Dr. RUTGERS' bemoeiing met de Opleidingskwestie der theologen, als aanleiding tot zijn conflict met de ienischen.

Tot deze botsing kwam het op de Ned. Hervormd Predikantenvereniging, van wier leden, naar wij zagen, Dr. RUTGERS, reeds in het begin van 1878 lid was geworden en er den 25sten April van dat jaar, naar aanleiding der beraden van het Reglement op het Proposanten-examen, zijn referaat over „Vrije Studie“, had gehouden.

Toen nu, na de aanneming der wet op het H. O. van April 1876, waardoor de Theologische Faculteiten, met behoud van haar naam, feitelijk in die van Godsdienswetenschap waren omgezet en de HERVORMDE Kerk, op staatskosten, aan onze drie Staatsuniversiteiten, ter aanvulling van het universitaire, kerkelijke leerstoelen, had opgericht, beging de Synode, zoals Dr. RULLMANN op 71 schrijft, den grooten mistap, aan die drie Universiteiten de leerstoelen der dogmatiek te bezetten met mannen van de Groeninge richting.

Ook de genoemde Predikantenvereniging, wier leden allen tot de orthodoxen willen gerekend, voorzag bij deze opleiding der Theologische studenten gevaar, en haar mederamen beledigde daarom een samenkomst der Vereniging tegen 31 October 1878. Op die vergadering zou dan aan de orde gesteld worden de vraag, of de Vereeniging de opleiding mocht ter harte nemen en of zij bevoegd was bij de opleiding handelend op te treden. (p. 73).

Ook Dr. RUTGERS, naar wij zagen, reeds den 1sten September van „s-Hertogenbosch naar AMSTERDAM overgekomen, liet zich in deze vergadering hooren.

Hij bevestigde het eerste deel der vraag: het ter harte nemen, maar ootkende beslist haar tweede deel: het ter hand nemen.

Voor dit laatste voerde hij twee gronden aan. Uit het feit, dat de Vereeniging zoowel „ethischen“ als „gereformeerden“ telde, was, met aan waarschijnlijkheid grenzende zekerheid, af te leiden, dat een ter hand nemen van de opleiding tot tweespalt en scheuring in de Vereeniging zou leiden. En daarop was te meer kans, wijl het moderamen, op zijn door RUTGERS niet bijgewoonde vergadering, het plan had goedgekeurd om het voor de theologanten verplichte onderwijs in de dogmatiek der kerkelijke niet-orthodoxe hoogleraren, aan te vullen door orthodoxe privaat-docenten.

Met dit plan om het, reeds door niet-orthodoxe kerkelijke hoogleraren aangevulde niet-theologische onderwijs der Universiteit nog eens aan te vullen met dat van orthodoxe privaat-docenten, wat ik een aanvulling in het kwadraat zou willen noemen en waarbij het onderwijs voor aanstaande predikanten alzoo uit drie heterogene bestanddeelen zou bestaan, kon RUTGERS, evenmin als zijn geestverwanten, instemmen.

In AMSTERDAM, waar sedert het einde van 1877 maandelijks ten huize van den heer W. Hovv met dezen de daar dienstdoende predi-

kanten Dr. HOEDEMAEKER en Dr. VAN RONKEL, uit Den HAAG, de heeren ESSER en Dr. KUYPER bevestigden een vijftal anderen samenkwamen en, na de eerste samenkomst, uit DEN BOSCH ook Dr. RUTGERS, had men heel dit aanvullingsplan een „slap op den deken“ genoemd. (p. 71). Ook in die samenkomsten bij den heer Hovv werd overwogen, wat er voor de opleiding van de theologen kon gedaan worden sedert de theologie feitelijk van de openbare Universiteiten verbannen was. „Allerlei kansen werden daar gewikt en gewogen; allerlei mogelijkheden van alle kanten bezien; allerlei uitwegen in gedachten afgevoerd“. (p. 71). Te Amsterdam, waar na de wet op het H. O. van 1876, het ATHENAEUM ILDRVRS tot STEDELIJKE UNIVERSITEIT was geworden, bestond nog heel een „aanvulling“ door middel van Hervormde kerkelijke professoren. Maar als in Augustus van '78 de Amsterdamse predikant „Dr. Vos, namens eenige raadsleden Dr. KUYPER in den HAAG en Dr. Rutgers in DEN BOSCH polste over een eventuele benoeming aan de Universiteit voor de dogmatiek en de praktische vakken, achtte men het plan voor „zulk een professoraat, aan een beginselloze Universiteit“ hoe goed ook bedoeld, een „slap op den deken“ en werd een gereformeerde man, die zich tot zulk een positie leerde“ een apostaat van de gereformeerde beginselen“ (p. 71).

Houdt men dit nu in het oog, dan kan het niet verwonderen, dat RUTGERS voor het aanvullingsplan van het moderamen der PREDIKANTENVERENIGING, op de ledenvergadering der Vereniging van 31 October 1878, niet was te vinden. En dat te meer wijl, na Augustus van dat jaar, toen bij en KUYPER over de Amsterdamse benoemingen gepolst waren, de besprekingen ten huize van den heer Hovv al vaster vorm hadden gekregen. In de HERAUT toch van 20 Oct. 1878 las men, zoals onze biografie op p. 73 memoreert, van pogingen, die werden aangewend, om o. a. aan een Gereformeerde kerk weer uitsicht te openen op het verkrijgen van Gereformeerde predikanten, die tevens wetenschappelijke beoefenaars zijn van de Gereformeerde theologie, en ook, dat er voor dit doel reeds bijdragen inkwamen, waaronder giften van vijf en twintig duizend gulden.

Dr. BRONSVELD sprak in zijn kroniek van 28 October een sterken twijfel uit aan het gelukken van dit plan, maar Dr. KUYPER schreef toen van uit den HAAG aan Dr. RUTGERS te Amsterdam: „Het werk zal niet mislukken, als wij persoonlijk maar bereid zijn erbij onder te gaan“. (p. 72).

Drie dagen later, zoo vermeldt onze biografie tevens op deze bladzijde, bracht de HERAUT het bericht, dat „in een vergadering van broeders uit Amsterdam, Rotterdam, s-Gravenhage en Utrecht besloten was een Vereeniging voor Hooger Ouderwijs op te richten op den grondslag der Gereformeerde beginselen“.

Met dit al was blijkens zijn deelneming aan en spreken op de vergadering van 31 Oct. '78 der Ned. Herv. PREDIKANTENVERENIGING tusschen Dr. RUTGERS en de ienischen het conflict vóór die vergadering nog niet gekomen.

Het is eerst ontstaan naar aanleiding van de tegenstelling bij de opleiding: „aanvullingsonderwijs“ of „vrij theologisch onderwijs“.

RUTGERS, die reeds op de vergadering van 24 April 1878 over het Reglement op het Proposanten-examen voor „vrije studie“ de theologie had gepleit, pleitte ook nu voor „vrij theologisch onderwijs“. En, in verband hiermede, deelde spreker nu een ander mede over wat men gedaan had en nog deed om te komen tot de oprichting van een vrije gereformeerde Universiteit, die dus meer wilde geven dan alleen gedulde hooger onderwijs.

Eerst door wat hij aan zijn pleidooi voor „Vrije Theologische Studie“ toevoegde werd, de opleidingskwestie aanleiding tot het conflict tusschen hem en de ienischen. Hij toch wees op de tweerlei strooming in de Predikantenvereniging, op de „ethische“ en de „gereformeerde“ en dat, „wijl in zake hooger onderwijs het beginsel een hoofdzak is, samenwerking tusschen „gereformeerden“ en „ethischen“ onmogelijk was“. „Een zeer bepaaldelijk van de „ethischen“ spreker, zeide hij, dat de „gereformeerden“ om des beginsels wille hunne medewerking moesten afwijzen, en“, de kring nog enger trekkend, „dat er dus bij de „gereformeerden“ ook geen plaats was voor hen, die volstrekt de „ethischen“ wilden laten meedoen“. (p. 73).

Dit kracht zoeken in isolement, zoals ik het zou willen noemen, heeft men Dr. RUTGERS toen evel geduid.

Men vergat daarbij, dat hij maar al te goed wist hoe in 1875 de ienischen samenwerking met de Gereformeerden hadden afgewezen zelfs voor een vrij Christelijk hooger onderwijs, en bovendien, dat tegenover de geëelheidheid om het stuk der beginselen inzake hooger onderwijs, het de Vergadering zelfs te doen was om eenheid op het stuk van beginselen bij dat onderwijs.

„Nu onistond er“, schrijft RULLMANN, „een zeer levendige discussie over de kwestie: „aanvullingsonderwijs“ of „vrij theologisch onderwijs“.“ Dr. BRONSVELD oordeelde, dat de Predikantenvereniging het aanvullingsplan moest aannemen, of anders voortaan zich in tweeën scheiden. Dr. RUTGERS daarentegen wilde allen, die men orthodox placht te noemen, in de Vereeniging bijeenhouden, om geen scheiding te maken waar zulke onnodig was, en om allen door onderling gedachtenwisseling telkens van elkander te doen leeren“. Het heeft echter niet mogen baten. Het conflict is gekomen en heeft ook in de Predikantenvereniging de scheuring veroorzaakt tusschen hen die men orthodox placht te noemen.

G.

Officiële Berichten.

Evangelisatiearbeid in N.-Br. en L.

Wegens vertrek van Dr. P. Nomes te Vrijnaart gelieve men voortaan alles, wat voor den Penningmeester van den Evangelisatiearbeid van de Geref. Kerken in Noord-Brabant en Limburg bestemd is, te zenden aan den 2den Penningmeester, den Heer L. J. Schaekamp te Klundert.

Classis Zwolle.

Op de vergadering der Kerken derer Classis op 14 November 1918 werd met algemeene stemmen, nadat het praeparatoir-examen met goed uitslag was bekrond, de Heer P. de Jong, candidaat der H. Godgeleerdheid van de Th. School te Kampen, beroepbaar gesteld in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Op last der Vergadering:

R. Koolstra.

Zak, 18-11-18.

Buitenland.

Duitschland. Vermaant tot boetvaardig gebed.

Het Evangelische Preisverband voor Pommeren gaf een vliegend blaadje in het licht, dat door het Pommeresch consistorium den predikanten ter verspreiding werd aanbevolen. Het begint met de woorden: „Mede Christenen! Aan het front beemerk men dat er in het vaderland minder geboden wordt. Laat ons getrouwer worden in onze voorbede voor het vaderland! Onze soldaten moeten weten, dat een heilig front van bidders achter hen staat. Het gebed van den rechtvaardige vermag veel, wanneer het ernstig is. Gij huisvader, gij huismoeder, verzamelt elken dag op een bepaald uur de uwen rondom u en bidt dan! Vergeet onder het vele dat nu te doen is, het beste niet: bidt! Wij bieden u hierbij een gebed aan, dat voor onzen tijd past. Gebruikt het getrouw! En God verhoort genadig wat gij bidt“. En volgt dan een gebed, aansluitend aan het Te Deum, maar eenvoudig van taal.

Het stemt ons tot dank dat de Reformierte Kirchenseitung hierbij aantekent: Er ontbreekt bij deze inroeping de diepe toon der boetvaardigheid. De levende God laat een spraak van zeldzaamheid ernst tot ons komen. Bij het zwaard en den honger heeft zich onlangs de derde van de prophetische geesten. Gods gevoegd, de „pestilentie“ in den vorm van allerlei ziekten, die door de landen van vriend en vijand gaan. Wee ons, wanneer wij niet eindelijk hooren willen naar de stem van den Heiligen Israels, of wanneer wij de menschen gelijken die tot Jesaja spraken: „Spreek tot ons zachte dingen, laat de Heilige Israels van ons ophouden“. Alleen aan de ootmoedigen geeft God genade. En alleen wanneer de voorbede met een boetvaardig buigen onder eigene zonde en onder de schuld van ons eigen volk voor den Heere komt, heeft zij de volle belofte. In welken vorm zij dan geuit wordt, in de binnenkamer of gemeenschappelijk in huis of kerk, op bepaalden tijd of onder den drang des Geestes, die niet gebonden is aan tijd of plaats, blijft een bijzaak. Maar een roepen uit diepten van ellende mag nu minder dan ooit ontbreken. Mochten wij maar niet als „stomme honden bevonden worden“.

Als er zoo in Duitschland geboden wordt, twijfelen wij niet of de Heere zal aan dat land uitkomst geven, zij het dan op andere wijze als menschen dit hebben gedacht.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Psalm 60. — Naäman. — Pot verteren.

Een lezer die niet meer tot de kinderen behoort, de heer J. A. V. te M., schrijft het volgende:

Bijna veertig jaren heeft u in de *Heraut* velen omtrent duistere punten mogen inlichten. En bijna veertig jaren heb ik het voortrecht gehad te mogen genieten van wat u schreef. Heb ik op vele punten inlichtingen ontvangen. Hiervoor mijn hartelijken dank, met de bede dat de Heere u nog inoge sparen tot in lengte van dagen voor uw omgeving, als ook voor de velen welke u tot zegen waart.

Mag ik nu echter zoo vrij zijn u te vragen mij wel te willen inlichten hoe ik het volgende heb te verstaan, bij voorbaat mijn hartelijken dank.

1o. Hoe heb ik te verstaan wat Koning David zegt in psalm 60: 8-14.

2o. Hoe heb ik te verstaan wat we lezen in het tweede boek der Koningen Hoofdstuk 5: 17-18?

Het verblijft ons dat onze lezer zoo veel genoten heeft van hetgeen de *Heraut* gaf. Ik hoop den arbeid nog te kunnen voortzetten, al is veertig jaar een lange tijd.

En nu de vragen.

Onze lezer zendt er drie. De derde kunnen we kort beantwoorden door te zeggen dat het door hem te A. gelezen opschrift waarschijnlijk niet op het werk eener Roomsche vereeniging.

P. 60 waarvan in vraag 1 gesproken wordt, is een kriegs en overwinningsschild. David maakte het nadat hij de Syriërs had overwonnen, en toen hij in oorlog was met de Edomieten, die ten Zuiden des lands woonden, gelijk de Syriërs ten Noorden.

Nu lezen we Ps. 60 vs. 8 tot 14:

God heeft gesproken in Zijn Heiligdom; dies zal ik van vreugde opspringen; ik zal Sichem deelen, en het dal van Sichoah zal ik afmeten. Gilead is mijn, en Manasse is mijn, en Ephraim is de sterkte mijns hoofds; Juda is mijn weigever.

Moab is mijn waschpot; op Edom zal ik mijn schoen werpen; juich over mij, o gij Palestina.

Wie zal mij voeren in een vaste stad? Wie zal mij leiden tot in Edom?

Zult Gij niet zijn, o God, die ons verstootten hadt, en niet uittoogt, o God, met onze leerkrachten?

Geeft Gij ons hulp uit de benaauwdheid, want „menschen heil is ijdelheid.“

In God zullen wij klooke daden doen; en Hij zal onze wederpartijders verdeden.

Dan spreekt van wat de Heere hem had toegezegd. Hij broemt zich in zijn heerschappij. Hij zal heerschen tot Sichem in het Westen en tot Sukkoth in het Oosten van Kanaän. Zoo ook verder in het Over Jordaanse in Gilead en half Manasse. Ephraim in het midden des lands beschermt hem; Juda in het Zuiden zwaait den staf der heerschappij.

Omringende naburige volken kunnen Israël niet derven. Moab in het Oosten is gering gacht als een waschvat. Edom waarmee David nog in oorlog was, heeft even weinig aanzien als de slaaf dien men de afgetrokken schoenen zou torwerpt. Palestina is hier het land des Philistijnen aan de Zuidkust, dat David als heer moet erkennen.

Hij vertrouwt dat de Heere hem ook tegen Edom zal bijstaan. Met Gods hulp zal hij al zijn tegenpartijders overwinnen.

Wat de tweede vraag betreft zoo lezen we in 2 Kon. 5: 17-19.

En Naäman zeide: Zoo niet, laat toch uw knecht gegeven worden een last aarde van een juk mulden; want uw knecht zal niet meer brandoffer of slachtoffer aan andere goden doen, maar den Heere.

In deze zaak vergeve de Heere uw knecht: wanneer mijn heer in het huis van Rimmon gaan zal, om zich daar neder te buigen, en hij op mijne hand leenen zal, en ik mij in het huis van Rimmon nederbuigen zal; als ik mij [alzo] nederbuigen zal in het huis van Rimmon, de Heere vergeve toch uw knecht in deze zaak.

En hij zeide tot hem: Ga in vrede. En hij ging van hem een kleine strek lands.

Uit dit hoofdstuk zien wij hoe Naäman, de Syrische veldheer die melaatsch was door Gods kracht, betoond in den profet Elisha, van zijn ziekte genezen werd.

Na wilde Naäman den man Gods een geschenk geven, doch deze weigerde beslist. Toen vroeg Naäman iets anders. Zijn wonderbare genezing had er hem van overtuigd dat Israël God de Machtige was boven alle goden. Hij, Naäman, zou voortaan niet meer de goden der Syriërs aanbidden, maar den levenden, machtigen God van Israël. Met het oog daarop vraagt hij Elisha zooveel aarde of grond uit Israël te mogen meenemen als twee muldieren dragen konden. Die aarde moest dienen om in het heideneische Damascus, de hoofdstad van Syrië, een altaar op te richten voor den God van Israël, voor wien ook Naäman voortaan zich buigen zou.

Maar één ding moet hij nu nog afdoen. Hij, een hooggeplaatst man, staat in dienst van den koning van Syrië. Deze, een heiden, bezoekt dien tempel van den afgod Rimmon, dien hij aanbidt. Naäman moet dan mede in het gevolg van zijn heer. Het heeft dan allen schijn alsof ook hij den afgod nog aanbidt. Doch dit is zoo niet. Hij buigt zich slechts omdat zijn heer op hem leunt. Dit, zoo zegt hij, worde mij vergeven. En Elisha antwoordt: ga in vrede, waarop Naäman weer naar zijn land vertrok.

„Meermalen“ schrijft B., hoorde ik zeggen, als een vroolijk gezelschap uitging: „Zij gaan den pot verteren.“ Wat wil dit eigenlijk zeggen?

„Pot“ betekent hier het voorwerp, doch of kistje, waarin geld bewaard werd. Zoo spreekt men nog van spaarpot. Dikwijls waren zulke potten van steen. Met „pot“ werd echter ook de inhoud bedoeld gelijk dikwijls voorkomt b.v. als we zeggen: Hij dronk een glas, en wij bedoelen den inhoud.

Het geld hier bedoeld kon men op verschillende wijzen bijeen krijgen. Soms werd het vrijwillig saamgebracht, b.v. door wekelijksche bijdragen; ook wel bestond de pot uit ontvangen fooien. Ook werd hij wel gevuld door botten. Zoo aan de Amsterdamse tekenacademie waar men werkte met passen en teekenen. Wie door 't papier prikte betaalde een halven cent. Bij andere instellingen betaalden wie te laat kwamen boeten, waarmee de pot gevuld werd.

Eens in het jaar werd hij geleegd, en dan het geld besteed om er gezamenlijk een vroolijken dag van te nemen. Vooral op de naaivakels waar men ook botten kon bloopen, was zulk uitgaan van vast gebruik. Thans schijnt het weinig meer voor te komen.

HOOGERWERK.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

KONINGINNE-HULDE.

18 Nov. 1918.

Schoon, ontroerdend oogenblik!
Heerlijk, nooit volprezen dag!
Roerend 's hartens diepsten grond,
Striende met forschen slag
Revolutie-idealën.
Daar éénheidsachtig Hollands volk
Zich betoonde, toen Vorstinne
Werd geëuldigd door haar volk.

Nooit vergeten wij dien dag
Toen Vorstin met haar Gemaal
En 't Prinseje, Juliantje,
Traden uit de Vorstenozaal
Op 't balkon de juichkraal hoorden,
Haar gebracht door onze zonen,
Die met hun 'shoers' geroep
Hun aanhankelijkheid betoonen.

Groot werd 't enthousiasme,
Toen de koninklijke wagen
Werd getrokken en geluid
Door wie uniformen dragen.
Heerlijk was 't, te zien, hoe bij
Hollands zonen, al te zamen,
Juichten, lachten, vroolijk zongen
Toen zij al te zamen kwamen.

Hooger steeg de jubelkreet,
Toen, te midden der getrouwen,
Hollands Koninginne vroeg:
„Op wie zij in nood kon bouwen?“
Eéne stem slechts klom er toen:
„Op gehel uw Nederland!“
Op Uw volk en op Uw leger,
Samen gaau zij, hand aan hand.

Ja, 't geliefd Oranjehuis
Draagt de liefde van ons allen,
Daarvoor staan wij altijd pal
Tot wij dood tedermedevallen
't Hollands volk is zeer vernocht
Aan de kind'ren van Oranje,
Wier heidenvader heeft verlost,
Ons vaderland van 't bloedig Spanje.

Wilhelmina! onze geest
Is van vreugde schier verward,
Nu gij zelf — vol goeden moed —
Geestdrift wekte in aller hart.
Laat „Oranje“ boven! blijven,
Laat het vaderland het zien,
Dat bij het „Oranje“ boven!
Hoort het: „Leve Wilhelmina!“

Haag, 19-11-18. JAC. BLOKHUIS.

Gereformeerde Bezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Oud-Loosdrecht, J. Westerhuis, te Asperen. — Monnikendam, C. Koppelaar, cand. te Stad a/b. Haringvliet. — Vlissingen, R. E. van Arkel, te Soest. — Deventer (A), Joh. Kwak, te Culemborg. — Dronten, Terwispe en Knipe, J. Wijngaert, cand. te Garip. — Genemuiden, B. J. Lamberts, te Rouven.

BEDANKT: Gorinchem, J. H. Donner, em. pred. te Breda. — Tienhoven (U), J. Oosterveen, te Geesteren (Borculo). — Oudgenesluis, J. Oosterveen, M. Graevendijk, te Breda en Tinte. — Oudewater, S. Oudekerk, te Kralingen.

Woubrugge. Het adres van den Kerkenraad der Geref. Kerk te Woubrugge is voortloopt: A. Kroon, Scriba.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Winth, P. J. Steenbeck, te Ooster-Nijkerk (Fr.). — Woubrugge, A. Meijers, cand. te D. H. de Rotterdam. — Makkink a. b. P. van Dam, te Heerewarden. — Oudam (toez.), G. B. Kruiding, te Akersloot.

AANGENOMEN: Scharwoude (toez.), Dr. N. de Jager Meesbroek, te Wijdens. — Delden, J. R. Immink, te Berkenwoude.

BEDANKT: Harlingen, P. de Bruijn, te West-maa. — Piershil (toez.), P. Vermeulen, te Moordijk.